

OIÑAZEAREN ATZAPARRAK

Beste astebete bat igaro zan, larrialdi aretan orduak egunak baizen luzeak biurtzen zirala. Kepa Mirena´k ezin egikean amaren gomutea burutik kendu, aren aide ezin egikeala gauzarik egin, berarentzat larriena izanik. Espetxeko ordu luzeetan buruari ekin eta ekin, gogora etorri yakon bazala aspaldi luzetxua, amaren osasun-beerakadea asi izan zala, baiña amari au aipatzen eutsanean, alai eta baikor azaltzen zan beti, eta au dala-ta, bere arrenkurak ostendu izan ziran, edo gitxitu beintzat. Orain, baiña, biotz-ikara batekin, amaren egoera larria ezin egikean gogotik kendu, etsiak jota batetik bestera ibilli ebillela, arimea inpernu baten murgilduta. Baekian, amak esanda, Miren aren aide arduratzen zala, eta onek neurri baten nasaitzen ba´eban, ezin egikean barruko oiñazea zearo uxatu. Ama zan munduan eban argi ta maitasun bakarra, eta bera barik espetxaldia izugarria billakatuko litzakio.

Aste aretako Igandean, amaren ikerraldiaren begira zala, bere izena aditu ebanean, biotza pilpira zoroan ebilkiola iker-aretora urrats ariñez abiatu zan. Burdiñezko sarean zear batetik bestera aztertu eban, baiña amaren zantzurik ez. Zer egin ez ekiala ezpaitsu egoanean, abots batek,

— Aizu, Kepa Mirena — esan eutsan—, zure amak ez dau etortzerik izan. Manu´ren mintzo ezaguna zan. Zauskada izugarriean urreratu yakon, eta sareari tinko oratuz,

— Manu — didar egin eutsan—, orren geisorik ete dago...?

— Ez dakit, Kepa Mirena, baiña araiñegun etxeko osagilleak ikertu eban, eta azterketa zeatz baten ostean, arazoak itxura ona ez ebala, eta biar beste osagillekide batekin etorriko dala esan euskun.

Iker-areto jira-biraka asten yakola, Kepa Mirena´ri intziri bat iges egin yakon, eta sareari eutsirik, atsekabeak zurbildutako aurpegia Manu´ganantz zuzenduta,

— Arren, Manu — eskatu eutsan—, esaidazu egi osoa, zalantza ezin dagiket jasan-eta. Jakingo ba´zendu zein izugarria dan niretzat amarena, ezer egin ez dagikedanean batez be...!

— Zin dagitsut, adiskide, zure amaren geisotasunari buruz

zeozer jakin dagidanean, astirik galtzeke esango dautsudala. Bitartean, ez zaitez larritu, nire amaren zaintzapean Agate´ri ez yako ezer faltako-ta.

- Estu ta larri nabiltzu aspaldi onetan, nire amak dirurik ez dau-ta, eta izatekotan be, janari ta soiñekotan neugan txautu izango eban. Esaiozu ez dodala ezeren bearrik, eta nigaitik ez daitela larritu, ondo nago-ta osasunari buruz batez be.

Isillean Manu´k begiztatu eban errukitsu, eta gero, biotzaren eragintzari jarraituz,

- Aizu, Kepa Mirena - esan eutsan txeratsu-, gurean egunoro zuen bion aide otoitz egiten dogu. Zuzenbagekeri baten opari errubakoak zarie baiña egunen baten egia oroz gain jagiko da. Biotz on, Kepa Mirena...!

- Nire egoerea inpernu jasangaitza biurtu da, orduak egunak baizen luzeak, eta egunak urteak iruditzen yatazala. Ez neuke iñoiz siñistu aal izan, gizaseme bat orren zoribakoa izatera eldu leitekela...

Errukiz gaiñezka begiztatu eban Manu´k. Lapur baten zuriketea egiteko izendatu ebenean, ez leukean iñoiz uste izango, salatutako betaurrekodun gaztea orren sakonki ederrestera elduko litzakiola, eta ainbat areago errubakotzat eukirik. Orduko, ereti ugariak izan ebazan Manu´k Agate´ren semea ezagutzeko, eta izan be, orain burdin-sarez bestaldean ekusan mutil zorigaiztokoa, anaitzat maite izaten ebala oartzan zan. Sentitzen eban biotzikarea menperatu naiez, adoretua nai izaten eban mintzoz, auxe esan eutsan:

- Agur, Kepa Mirena, zure amarena jakin dagidanean, etorriko naiatzu. Anartean, biotz on eta itxaropena...!

Au esanik, begien dizdir malkotsua ezkutatzearren, aretoko atetik ostendu zan ibilte ariñez.

Aspaldi estu ta larria igaro eban Kepa Mirena´k barruko dendu ta bakea idoro eziñik; espetxeko larraiñean batetik bestera urduri ebillela edo-ta lo-gela zabalean lastairan etzanda lo-atsedena idoro eziñik, lagunak zurrungak eta lekoreko zaindarien "Gertuko... !" didarrez inguraturiko. Noizbait, egutegitik beste astebete bat jalgi zan, eta eguberdia barik iker-aretora dei egiña izan zan. Zauskada larripean abiatu, eta Manu´gana irrika bizian joanda, onen aurpegian irakurri ebanak lur jota itzi eban. Burdiñezko sanean oraturik, eta naigabez gaiñezka, bere aldezearen barrien begira

geratu zan.

- Aizu, Kepa Mirena - asi yakon Manu mintzo errukitsuz - araiñegun zure amarena jakin dogu, eta... badirudi gauza ona ez dala...

- Manu - oi u egin eutsan Kepa Mirena ´k-, arren, esaidazu egia...!

- Dirudianez, zure amari kendutako azterkia, ba... minbizia dala dirudi...

Ezpan itxietan zear, intziri sakon bat iges egin yakon Kepa Mirena ´ri, eta zorotasun-dizdiraz begietan,

- Entzun egistazu, Manu - oi u egin eutsan-, orrek esan gura dau, ama luzarorako ez dala izango, eta beraz, zugandik auxe nai dot: zelan edo alan, ama il baiño len ikusteko baimena lortu dagidazun...!

— Orretarako, zigortu zinduzan epaikariaren baimena bearrekoa da.

— Lortu egistazu baimen ori, Manu.

— Izan be, On Koldo edo Mustur-baltza epaikaria egosgogorra ei ´da. Ori bala-bala dabillan gauza da.

— Joan zakioz, eta atara egiozu baimen ori. Esaiozu nai dagizuna, baiña jaritsi egistazu. Mundu onetan jazo dakidana bardin daust onezkero, baiña ama ikusi gura dot bere azkena arintzeko, eta aren oroitza biotzean betirako gordeteko. Arren, Manu, lortu egistazu ori...!

— Bai, Kepa Mirena, olan egingo dot, eta aalegin orretan pot egitekotan...

— Orduan, il egizu, Manu, il egizu...!

Kepa Mirena ´ren begietan zorotasuraren aztarnak agiri ziran, eskuakaz burdin-sareari oratuz, eta sumiñak jota dardar baten egoala. Une batez Manu ikaratu zan, baiña bere lagunaren egoera zoribakoak eraginda.

— Nasaitu zaitez —esan eutsan—; onez-onean dalako baimena jaritsi-eziña ba ´da, ostu egingo dautsat, bai orixe...!

Kepa Mirena ´ren begietatik zorotasuna bide egiten asi zan, eta gero bere zerera biurtuta, auxe itaundu eutsan:

— Noiz biurtuko zara...?

— Bein baimena lortuta gero, unerik egokienean. Nasaitu zaitez eta atsedean artu egizu, Kepa Mirena, oso nekatuta emoten dozu-ta.

— Ezin dot lorik egin, inpernu baten murgilduta bizi naz-eta. Manu, zergaitik izango naz orren zoribakoa, zer egin dot, baiña, ezbear au etorri daki-dan...?

— Ez dakit, baiña ipiñi zure uste ona Jaungoikoagan.

— Nire uste ona... Aspaldi onetan galdu yatan gauza da ori, baita betirako galdu be, urrean...

— Agur, lagun maite ori, etxean danok gogoan zaitugu.

— Agur, Manu, eta eskerrik asko.

Urrengo egunean amarretan inguru, Manu´k On Koldo epaikariaren idaztegiko atea jo eban. Edegi zanean, idaz-mutil batek,

— Zer nai dozu...? — itaundu eutsan—.

— Epaikari Jauna ikusi gura dot.

— Zertarako...?

— Ori berari esango dautsat. Ez al-nozu ezagutzen...?

— Bai, baiña orain arazopetuta dago.

— Baita neu be. Esaiozu Manu Iturrizaga´k ikusi gura dauala.

On Koldo´ri ez yako atsegin izango gosari-aldiari eten egitea...

— Niketz, gosariari jarraitu dagikeo, baiña arazo garrantzitsu batek nakar ona.

Idaz-mutillak ostendu zan, eta andik laster agertu zan ostera, auxe iñotsala:

— Sar zaitez, Iturrizaga Jauna.

Manu´k bigarren ate bat zearkatu eban, eta Mustur-baltza´ren idaztegi bikaiñean aurkitu zan. Areto ederra izan be; sabaia izan ezik, ormak eta sorua zurketa apaiñaz estalita egozan, eta idaz-maiaren bestaldean, lau narruzko besaulkik inguraturiko mai txiki baten aurrean, epaikari Jauna, gosari naro bateri emotsan, On Koldo andi, lodikoteari zegokiona, alegia. Une aretan bertan, Mustur-baltza´k guriñaz igurtzitako ogi-xigor baten gaiñean,

arretarik andienaz, mertxika-jelea edatzen eban. Idune mardoaren inguruan zapi bat lotuta eban, janzki dotorea zikindu ez ekion, antza. Kapela barik egoanez, burusoil anditzarrak argi dilindari bakotxaren bost dizdirak ispillutzen ebazan. Manu ikusi ebanean, esku bat az besaulki bat erakutsi eutsan jesarri zeiten, eta besteaz, ondo zamaturiko ogi-xerra abora sartu eban. Noizbait, bere agin eta matraillagin indartsuek abokadea birrindu. ebanean, beste zati bat gertatu bitartean,

– Iturritzaga Jauna -itaundu eutsan-, zeri zor dautsat zure etorrerea...?

– Begira, Jaun epaikaria, orain illabete bat-edo, Orueta´tar Kepa Mirena´ren auzia ikusi zan, eta zortzi urteko zigorra emon zeutsan. Oroitzen al-zara...?

– Bai, lapurtzat epaitu neban, ziarduan lantegian milloi bi ostuteagaitik. Negargarria benetan, alako mutil ederrak jokabide ori aukeratu egian, bere nagusiaren uste onari uts egiñik.

– Ara ba, On Koldo. Mutil orren ama bizien batek jota egun gitxitarako izango da. Augaitik, eta zuri dagokizun arazoa dan ezkeror, egun baterako baimena emon dagiozun eskaereaz natortzu, il baiño len ama ikusi dagian.

– Ez dautsat iñongo baimenik emongo. Ondo dago espetxean, merezi dauana ordainduz.

Manu sumintzen asten zan epaikariaren gogortasuna egiztatzean, baiña bere asarrea menperatuz.

– Aizu, On Koldo - esan eutsan-, baimen ori emoten ez ba´ dautsazu, ama izango da oparia, ez beste iñor. Arren, emon egiozu baimen ori.

– Alperrik da, Manu. Ez dautsat dalako baimenik emongo. Lege-ausle orrek dagokiona ordaindu bear dau.

– Begira, epaikari Jauna - esan eutsan Manu´k mintzoa beeratuz-, izugarria izan zan azken ikerraldian ikusi nebana. Ama azkenengoz ikusteko baimena lortu nengion eskatu eustanean, mutillari oartu-erazo neutsan, zeu lako epaikari zuzenagandik zailla izango litzakela alako mesedea lortu nengian. Esan ba´neutsan, esan neutsan...! Begiak zoratuta, bein eta barriz oiukatu eban dalako agiria ez lortzekotan, il egingo zinduzala. Izugarria izan zan, On Koldo, baiña siñistu egistazu, benetan iñoala. Ara... bost bat urteren buruan aske izango dala, eta orduan egon zeitezana egon

zeitezala billatuko zaitu, eta txakur amorratu baten antzera erailgo zindukezala, bizitzaldi guztirako zigorra ordaindu bear izatekotan be... Izugarria izan zan, eta ainbat areago, benetan iñoalako...

Bitartean, Mustur-baltza´ren aurpegi biribilla zurbiltzen asia zan eta aurrean eban gosari bikaiña aztu eginda, itxura artegaz.

— Uste al-dozu, Manu — itaundu eutsan—, bene-benetan ziarduala ori iñoanean ...?

— Bai, On Koldo, eta txarrena auxe da: ezerezkeri utsa baiño ez dan egun bateko baimena ez emoteagaitik, olako izugarrikeria jazo daitela, eta zeulako gizon zuzen eta guztiek ederretsia dana ezelan be merezi ez dauan olakoazken negargarria izatea...

— Naikoa bedi, Manu -eten egin eutsan On Koldo´k aurpegia errautskara biurtuta—. Izan be, zuzen zagoz, eta neulako baten izaerea ezerezkeri orren askozaz gaiñetik dago. Augaitik ba, egun baterako baimena emongo dautsut, baiña orretarako, nor izango da baimen orren erantzulea...?

— Nerau berme sartuko naz.

— Ederto. Zein egunetarako nai dozu agiria...?

— Egunik ez ipiñi, epaikari Jauna. Ama ilteko zorian, neronek jarriko dot eguna. Dana-dala, ez dakit aste au igaroko ete dauan.

Mustur-baltza idazmaira joan zan, eta egokion irarkia artuta, bete ta sillutu eban. Gero Manu´ri eskuratu eutsan auxe iñotsala:

— Eutsi, eta urrengorarte.

— Agur, On Koldo, eta eskerrik asko.

Nasaitasunezko asperena jaurtita, epaikariaren gelatik urten zan Manu, eta irea ondo gordeta, bere aitarekin banatzen eban idaztegiara abiatu zan, berekiko barre egiten ebala, Mustur-baltza´ri sartutako ziriagaitik.

Izan be, Manu´ren suzmo txarrak bete ziran, eta aste aretako goiz baten idaztegiari ziarduala, urrutizkiñez dei bat artu eban. Bere amarena zan, eta lenbailen Kepa Mirena´ren billa joan zeiten, etxera ekarteko, Agate ilteko zorian zan-eta. Manu gerturik egoan eretirako, eta baimen-agiriari egunaren noizkoa jarrita, taxi baten espetxera joan zan. Eldu baiño ez, ango idaztegiari agiria erakutsita, Kepa Mirena´ren billa etorrela jakiñerazo eban.

Oi eban lez, egun aretan Kepa Mirena larraiñean gora ta beera

ibilli ebillen. Bazirudian jardun onek bere gogoeta illunak zelanbait arintzen eutsazala. Bere izena aldarrikatu ebenean, zauskada batek jota idaztegiara arindu zan. izango ete...? Bai olantxe zan, eta aalik ariñen gertatu zeiten kalera joateko. Olan egin eban, eta luzaro barik, atean bere begira egoan Manu besarkatu ondoren, berebillera sartu ziran. Manu taxilariaren ondoan jesarri zan, eta Kepa Mirena atzekaldean ertzain bik alboratuta. Oneitariko batek sakeletik esku-burdiñak atara, eta baituari jarri nai izan eutsazan, baiña ori ikusi eban Manu´k,

– Arren – esan eutsan–, ez egiozuz ipiñi. Ilteko zorian dagoan bere ama ikustera doa.

– Legeak eskuturrekoak ipintea agintzen dau.

– Badakit ori, baiña ez da bearrik. Gaiñera, ni baituaren berme naz, eta badakit ez dauala iges egingo. Legegizona nazan ezkerro, baitu orren jagolea izan naz. Ez ete nozue ezagutzen...?

– Bai, Jauna – esan eutsan beste ertzaiñak–, badakit legegizona zareala, eta zeuk diñozun ezkerro, baituari ez dautsagu esku-burdiñik ipiñiko.

– Eskerrik asko, eta orain aurerra...!

Arin baten urira jatsi, eta kaleetan zear Kepa Mirena´ren etxera eldu ziran. Orduko, eguberdia zan, eta arrapalada baten ertzaiñek jarraitutako, Kepa Mirena ta Manu zurubian gora igon ziran. Gorengo maillara eldu ziraneko, atea zabalik egoan, eta atezubipean Miren´ek itxaroten eutsen, auxe iñotsela:

– Laster, sartu zaiteze. Ama zure begira dozu, Kepa Mirena.

Astirik galtzeke, mutilla amaren gelara joan zan, eta une batez zer egin ez ekiala oe-ondoan geratu zan. Agate gaixoak iñoizkorik txikien eta argalen zirudian, billo errautsuak burko-gaiñean sakabanaturik, eta argizagi-itxurako eskuak estalki zuriareñ gaiñean. Begiak itxita ebazan, eta ezpan margulak igitzen yakozan, otoika, urtean.

Samurtasun neurribakoa jabetu zan Kepa Mirena´z, eta belaunikotuta, amaren aurpegi zimurtsua eskuetan arturik, musuz bete eban.

– Ama, ama –esan eutsan leun-leun– ez zaitez larritu, emen zurekin nozu noizbait...

Agate´k begiak edegi ebazan, eta alboan ain maite eban semea ikusirik,

– Bedeinkatua bedi Jaungoikoa semea ekarri daustalikko... Oraintxe bertan otoi egiten neutsan ekarri zengizan... eta entzun daust.... Zelan zagoz, seme...?

– Ederto, ama, ez zaitez larritu, ondo nago-ta.

— Bai, Kepa Mirena, ondo ikusten zaitut, betiko mutil sendo ta ederra... Bai, mutilletariko ederrena... Izan be, askotan ekarten daustazu gogora zure aita zana... Bai, bera baizen sendo ta ederra, edo areago zara-ta...

Agate´k itz egiten jarraitu nai izan eban, baiña Kepa Mirena´k aurpegi zimela laztantzen eutsala,

— Ama, atsedeen artu, arren —esan eutsan—. Ez dozu berba egiteko bearrik, emen zurekin egongo naz bear beste luzaro.

Agate´k, baiña, ezin egikean atsedeenik artu, gatxak barrero be min egiten eutsalako. Andik laster, oiñazea arintzeko, Miren´ek ibigarri bat ziringatu eutsan, eta oi lez, onen ostean lo-kuma batek artu eban. Bitartean, oe-ondoan jesarrita, Kepa Mirena´k amaren eskuai eutsita irauten eban, etenbarik laztantzen eutsazala. Olan ziarduala,

— Aizu, Kepa Mirena -esan eutsan Miren´ek—, goazen maira, otordua da-ta. Gero amagana biurtuko zara orain loak artuta dago-ta.

Mai-ondoan jesarri ziran Miren, onen senarra, Manu, eta Kepa Mirena. Azken onek, baiña, ezin egikean gauzarik iruntsi, saman eraturiko korapilloagaitik. Noizbait ezinduta, jateari uko egin eutsan, eta Miren´en osterak arren amagana biurtu zan. Onek lotan zirauan, eta len lez amari eskuak laztandu eutsazan. Alako baten, Agate´k begiak edegi, eta auxe esan eutsan:

— Kepa Mirena, emen al-zagoz...? Asko ta asko jasan dot aspaldi onetan, baiña nire oiñazetan Jaunak ez nau bakarrik itzi.. begira... Miren nirekin izan da goizetik gaberaiño... eta gabaz etxera biurtzen zanean, lekaime bat nirekin izan dot... Asko zor dautset Manu´ren etxekoai, eta Jaunaren aurrean naitenean, eurok egiñikoa ordaindu dagitsela eskatuko dautsat...

— Ama, nasaitu zaitez, atsedeen artuizu nekatu egiten zara-ta.

— Laster izango dot betirako atsedena; seme, nire aldia

amaitzen yat... Kalte andi-andia egin dauskue, zeuri batez be...
baiña dana barkatzen dot... Noan lekutik zure aide erregutuko dot
etenbarik, benetako giristiñoa iraun dagizun beti... eta egunen
baten, gaur ukatu egin yatzun zoriona ezagutu dagizun...

Gero, itz ulerteziñak esaten jarraitu eban Agate´k. Alako
baten argi-argi,

— Kepa Mirena, agur maite ori... Jaunak beragana naroa...
emon egistazu eskua...

Bizitzaren arnasa joanda, ilda zetzan Agate, aurpegi zimelaren
zear eriotzaren bakeak aurpegia edertzen eutsala. Musu bat
bekokian jarrita, Kepa Mirena´k begiak itxi eutsazan, eta gero
aulkian jesarrita, aurpegian eskuen artean ezkutauta, bularra
zotiñek astinduta, negar mingots, etsi bateri emon eutsan.
Ordurarte, ainbeste oiñaze ta naigabetan zear, ez eban malko bat
bera be isuri izan, baiña orain, amaren gorpuaren ondoan,
gizontasuna galdu egin bai'leuan, ume baten antzera negar
etenbako bateri emotsan, mundu onetan eban maitasun bakarra
galtzean. Eta negar mingots arekin batean, berak ez ekian beste
sentipen bizi batek izate guztia beteten eutsan izugarrizko indarraz:
gorrotoaren oarpen uxaeziña...

Une luze batez olan iraun eban, munduko gizonik zoribakoena
sentitzen zala. Alako baten, sorbaldan ukutze leun bat oartu, eta
mintzo gozo batek auxe esan eutsan:

— Kepa Mirena, nire mutilla, badakit doakabe sentitzen
zareala, eta ainbat areago, egotzi dautsuen ekintzari buruz
errubakoa izanik.

Jaso eban burua, eta malkoen laiño-artean, Miren´en aurpegi
maitetsua ikusi eban. Manu´ren ama, ontasuna parrastaka erion
emakumea zan, eta doai onezaz gaiñera, bere barruan giristiño
sutsu baten siñismena ondo sustraituta egoan.

